

ادبیات چلنگی

ویژہ نامہ اولین سائگرڈ درگذشت "صفرخان"

ہاشم ترلان ، ا. آلاو ، آ. علیا ، م. قافلانی ، رحیم رئیس نیا ، سہراب
طاہر ، ج. فرشیاف ، ب. چای اوغلو ، نریمان ناظم ، مظفر درفشی ،
میرزا (شہرک) ، مظفر سعید ، ہریسلی ، ن. وولقان ، م. قاضی ،
احد آبلاتی ، ائدار موغلتلی ، حسن ایلدیریم ، ہادی قاراچای ،
اسلان پاشا ، بہروز مطلبزادہ و ...

خالقیمیزین قہرمان اوغلو ، "صفرخان" بین اؤلمز خاطیرہ سینہ عشق اولسون

ایچیندہ کیلر

صحیفہ:	عنوان:
۲	اؤن سؤز
۹	ہاشم ترلان
۱۱	ا.آ.آو
۱۲	حبیب فرشباف
۱۵	نریمان ناظم
۲۰	سہراب طاہر
۲۴	قافلاتی
۲۶	آ.علیا
۲۷	ہر یسلی
۲۸	احد آ یلاقلی
۲۹	ا.آ.آو
۳۱	میرزا (شہرک)
۳۳	مظفر در فشی
۳۵	حمید.د
۳۷	اصلان پاشا
۳۹	م.ح.صفورا
۴۰	ہادی قاراچای
۴۱	روشن.ن
۴۲	ممد قاضی
۴۴	رحیم رئیس نیا
۴۷	مظفر سعید
۴۸	ناصر داوان
۴۹	چای اوغلو
۵۲	حسن ایلدیریم

وطنداشلىق اۇلچوسو

بو دونيادا ائله ائلسانلار ياشايركى، هله ساغايكن اسطورەيە چئوريليرلر، ناغىلا دۇنورلر. بئله نادر اينسانلاردان بيرى دە آذربايجانين قارتال باخيشلى، ساوالان ووقارلى، سهند ايرادهلى دۇنمز و يئىلمز ايگيد اوغلو "صفرخان" دير.

بىز هله اوشاقايكن اونون حاقيندا افسانەلر ائشيتيمش و اونو گۇرمك آرزوسويلا ياشاميشديق. آنجاق گون گلدى كى اونو ياخيندان گۇروب و هم صحبت اولماق سعادتى بىزە دە نصيب اولدو. گۇروشليميز آرتديقجا، اونولا دوستلاشديقجا، او بير داھا گۇزلريمىز دە بۇبودو، او جالغى بىزيم اوچون ال چاتماز اولدو.

صفرخان ائله بير اينسان ايدى كى اونون ظاهرى گۇركمى له معنوى دونياسى آراسيندا بير باغلى ليق و دوغماليق وارايدى. شخصيتى ايله فيزيكى و جيسمانى سيماسى بير- بيرىنى تاماملانمىدى.

او اوچا بويلو، دولو، ائلى كوره كلى، ايتى باخيشلى، پولاد چنەلى، آچيق آلىنلى و گۇركملى بير كيشى ايدى. بو گۇركم سانكى اوندا اولان معنوى تمىزليگين، جسارتين، غىرت و ايگيدليگين، دۇزوم و تمىزليگين، مهربانلىق و صداقتين گۇركمى ايدى.

او بو گۇزلىگى، بو ايگيدليك و اوچالغى اۇز دوغما خالقي نين مبارزه سينه قوشولاراق و چتين سىناقلاردان كئچەرك ، وطن اوغوللارى نين ان بۇيوك اياقدا گۇسترديك لرى رشادتلر و شهامتلر له يوغرولدوب و خالقين جسارتلى، بىلكلى و عاغىللى اوغوللارى نين تحربه لرى له بزه ميش و اونلارلا چيىن- چيىنه آغير و عذابلى ايشكنجهلى زيندان ايللرلى كئچيرهرك، اؤيره نه- اؤيره نه، اؤيره ده- اؤيره ده دايمانمىش، ديرنمىش و بر كيمىشدير. گنج نسلين سىرداشينا، صيرداشينا چئوريلمىشدير. زيندانلاردا، قارا گونلر ده اورەينى مشعل كيمى يانديراراق مبارزه يوللارنى ايشيقلانديرمىشدير.

اونون زيندانسىز گونلرى يئنه ده دوستلارسىز و خالقسىز اولمامىشدير.

محاربه ايللرى، آغرىلى، آجيللى، هيچرانلى گونلر اونون اورەينىدن يول ساللا- ساللا، اونون باغرىنى پارچالايا- پارچالايا كئچمىشدير. آنجاق يئنه ده بير اوچاق كيمى سويوق

اللى، اوميدسىز اوره كلرى قيزنديرميشدير. اونلارا ياشاماق، سئومك و اينسانلىق عشقى آشيلاميشدير.

”خان“ين اوميد دولو، آرزو دولو، حسرت ناخيشلى، انتظارلى باخيشلارى جانينا ساريلىب، سنده بير داها آرزولارى، صاباح لارى، آيدىن اوفوقلره قانادلانديرير، اونون دوداقلاريندان سوزولن بال كيمي شيرين و خئيرخواه ايستكلره بلنميش سؤزلر، اوره يينه آخا- آخا سنى گونلر بويو، آيلار اوزونو حياتين معناسى حاقددا دوشوندوره- دوشوندوره ياشاتميشدير. اوميد وئريجى ايرى اللرى، اللرىنى سيخاراق، اؤز اوره يىنين حراريتىنى سنه باغيشلاياراق، سنده ده سئومك و سئويلمك عزمى اوياتميشدير و اوره يىنين چيرپىتى لارىنا قوشولموشدور. اونون دوروشو و داورانىشى، اوميدىن، دؤنمزلېگين و سؤنمزلېگين جانلى هئيكلى ايدى.

ايندى اونلار خاطيره لره دونوب، مينلرله اينسانين اوره يينده ياشاير. صفرخان جيسمن دونياسين ديشيسه ده، روحن خالقيميزين تاريخى يادداشيندا حك اولونوب، خالقين روحونا قوشولوب روحو. خالقيميز واركن، دونيادا عدالت و آزادلىق وارسا، اينسان لياقتىنى اوجا توتماق وارسا، دئمك دونيا دورورسا، صفرخانين آدى دا قالاچاقدير. اودور كى دئيريك: **صفرخان اؤلمزدير!** شاعر دئمشكن: **”اونودولماز ائل يولوندا جانى قوربان اولانلار.“**

صفرخان اؤز شرفلى عؤمرونو خالقيميزين، اينسانليغين سعادتى و آزادلىغى اوغروندا صرف ائتدى. او عادى بير كندلى دن بؤيوك بير قهرمان سويه سينه اوچالدى. اونو اوچالدى، اوندا اينام، عقیده و اينسانلىق سئوگىسى اولموشدور. صفرخان آرتيق خالقين آرزوسونون تمثيلچيسى، دؤزومونون سيمبولودور. او اؤزو وطنداشلىق اؤلچوسودور

بىز بو ايگيدلىك، وطنپورلىك، اينسان سئورلىك تمثالى نين، اؤلمزلىك و ابدى ياشارلىغى اؤنوننده باش ايير و اؤز اوره ك سؤزلريمىزى بير ادبيات چلنگى كيمي اونون بؤيوك روحونا هديه ائديرىك!

صفر خان اولمزدىر

آذربايجان خالقى آزی یوز ایلدن برى، عموم ایران خالقلىرى نین ملی- دموکراتیک مبارزه لرینده اؤن سیراسیندا دؤیوشن خالقلىردان اولوب. ایستر مشروطه حرکتی، ایسترسه ده اوندان سونرا ایران سویه سینده گئندن آزادلیق حرکتی نین باش لؤوحه سینى ، آذربايجان و اونون یئنیلمز اراده لی خالقى یازمیشدیر. مشروطه نهضتی ، شیخ محمد خیابانی حرکتی ، ایکینجی دنیا ساواشی نین آخیرلاریندا ایرانین شمال غرب و غرب منطقه لرینده باش وئره ن آزادلیق حرکتلاری ، بهمن انقلابی و سایر حرکتلاردا ، آذربايجان خالقى نین مثل سیز و تاریخده قالار رولو اولموشدور. بو بؤیوک و شانلی خالقین مبارزه تاریخی ده ، اونون ایگید و فداکار اوغول و قیزلاری نین پارلاق سیمالاریلا ایشیقلا نیشدیر. حیدر خان عمو اوغلو ، شیخ محمد خیابانی ، ستارخان ، باقرخان، دکتر ارانی، و یوزلرجه باشقا فداکار، یئنیلمز و سارسیلماز اراده لی ایسانلار بو جرگه ده یئر دوتانلارداندیرلار.

معاصر ایران خالقلاری نین مبارزه تاریخینده آدی محبس لری تیره دن، جلادلارین و قولدورلارین اوره یینه ولوله سالان و شرفله ۳۲ ایل دن آرتیق عؤمرونو انسانی ایده آللاری و خالق نین آزادلیغی اوغروندا صرف ائدن صفرخان، ایستر آذربایجان خالق نین، ایسترسه ده ایران خالقلاری نین فخری حساب ائدیلیر. اونون تکجه وطنیمیزده دئییل، بلکه بوتون دونیادا بشریتین سعادت و انسانی آماللاری اوغروندا عؤمرونو مبارزه یه حصر ائدن اینسانلار سیراسیندا یثری واردیر. خالقیمیز، وطنیمیز بئله بیر یئتمیز، دؤزوملو، جسارتلی و مبارز انسانین شرفلی خاطیره سینی عزیز ساخلایاراق، اونونلا همیشه لیک فخر ائده جکدیر.

صفر قهرمانیان (صفرخان) گونش ایلی ۱۳۰۰ ده، عجب شیر ماحالی نین شیشوان کندینده محمد حسین کیشی نین عائله سینده دونیایا گوز آچیر. او یئنی یئتمه لیک ایل لرینه دک آتاسی ایله بیرلیکده اکیئچیلیک له مشغول اولور.

جمعیتده کئچن معیشت گرگین لیک، آجلیق، مولکدارلارین ظولمو، کند کوتله سی نین غیر انسانی بیر شرایطده یاشاماسی، زوراکارلیق و قولدور رضانین میراث قویدوغو فلاکت و بدبخت لیک، گنج صفرخان بئله بیر دورومون علیهینه عصیان قالدیرماغا یؤنلدیر. او اوج نفر یولداشلاری لا بیر لیکده ۱۳۲۱-نجی ایله سیلاحلی دسته تشکیل ائدیب، مولکدارلارلا مبارزه یه گیریر. بو سیلاحلی دؤیوش ۱۳۲۴-نجی ایله دک دوام ائدیر و بو ایله گنج صفر عائله قورور.

آذربایجانین مختلف ماحال لاریندا ۲۰-نجی ایل لرین اوللرینده باش قالدیران مولکدارلار علیهینه کندلی لرین سیلاحلی حرکاتی، نهایت ۱۳۲۴-نجی ایلین اورتالاریندا بوتون آذربایجاندا سیلاحلی دؤیوشه چئوریلیر. همین ایلین آذر آییندا، آذربایجاندا ایلك دفعه اولاراق ملی حکومت یارانیر. صفرخان ملی قوشونا قوشولور و آذربایجان و خالقین الدهه ائدیگی نائلیت لری قوروماغا چالیشیر.

آذربایجاندا قورولان ملی حکومتین عؤمرو اوزون چکمیر. ۱۳۲۵-نجی ایلین آذر آییندا مرکز دن گوندریلیمیش شاه اردوسو آذربایجانا باسقین ائدیر. یئرلی مولکدارلار،

سیماسیز و لومپن شخص لڑ شاہ قوشونونون حمایہ سی آلتیندا ، مینلر جنایتہ ال ووراراق و مینلرجه گوناھسيز انسانی غدارجاسینا اؤلدوره رک، او مقدس نهضتی قانا چکیرلر و نہایت مینلرجه عائله اؤز یورد- یوواسیندان دیدرگین دوشور و سورگون ائدیلیلر.

بنله بیر وضعیتده صفرخان بیر سیرا سیلاحلی یولداشلاریلا برابر، کوردوستانا کئچیر و اورادا دؤیوشن سیلاحلی دسته لر له سرحددن آشیب ، عراق اؤلکه سینه کئتمگه مجبور قالیر. آنجاق ۱۳۲۷- نجی ایلده اورادا یاخالانیب ، ایران حکومتینه تحویل وئریلیر و اورمیہ حبس خاناسیندا دوستاق ائدیلیلر.

۱۳۲۹- نجی ایلده صفرخان تبریزین نظامی محکمه سینه وئریلیر و او محکمه ده ، شاهلیق رژیمیه علیهنه سیلاحلی دؤیوش آپاردیغی اوچون ، اؤلوم جزاسینا محکوم اولور. عینی حالدا قارداشی حسنعلی یه اون ایل و آتاسی محمد حسین کیشی یه ایکی ایل ایش کسلییلر.

۱۳۳۰- نجی ایلده ایران سویه سینده باش وئرن میللی حرکات، میللی دولتی قوردوقدان سونرا، صفرخانین دوسیاسی اونون اعتراضی اساسیندا تبریزین نظامی محکمه سیندن اورمیہ یه و اورادان ایسه مرکزین عالی محکمه سینه گؤنده ریلیر.

۱۳۳۲- نجی ایلین مرداد آییندا ، آمریکا و انگلیس دولتلری نین توطئه لری نتیجه سینده مصدقین ملی دولتی دئوریلیر و اونندان سونرا صفرخانین دوسیاسی یئنی دن نظامی محکمه یه گؤنده ریلیر . نہایت ۱۳۳۳- نجی ایلده صفرخانین اؤلوم حؤکمو ، عومورلوک دوستاقا چئوریلیر.

صفرخان دوستاقدا اولارکن خالقین دوستاق ائولادلاری نین ایشگنجه گاهلاردا آپاردیقلاری مبارزه ده فعالجاسینا اشتراک ائدیر و بیر مقاومت سیمبلی کیمی، مبارزه یه گوج وئرن و اعتراض سسینی یوکسلدن قوه یه چئوریلیر . نہایت تبریز زندانیندان ، اورمیہ حبس خاناسینا گوندریلیر و ۱۳۳۷- نجی ایلده ، برازجانین دهشتلی قازاماتینا سورگون ائدیلیلر. بو قازاماتین دهشتلی اولدوغو او گونکو بوتون مبارزلره و انقلابچی لارا

یاخشی تانیس ایدیر . آنجاق صفرخانین اراده سی ، اونون مقاومتی و ظولم اونونده دیره نیشی، برازجان قازاماتین دا سارسیلدیر.

۱۳۴۱- نجی ایلده صفرخانین فداکار حیات یولداشی، تهراندا اونون گؤروشونه گلدیگی زامان خسته لنیر و دونیادان گؤز یومور. بو بیرگه یاشامین یگانه محصولو "مهین" آتا اوزونه حسرتیلیک له برابر، آناسیزدا قالیر. بیر ایلدن سونرا صفرخانین آناسی و آناسی دا دونیادان کؤچور.

۱۳۴۶- نجی ایلده صفرخانین ایلك دفعه اولاراق گؤروشچوسو اولور. او بیرمی ایلدن سونرا قیزی مهین، بالاجا نوه سی بهروز و قیزی نین حیات یولداشی محسن عباسی نین اوزونو گؤرور.

۱۳۴۷- نجی ایلده شاهلیق رژیمی صفرخانین سارسیلمايان اراده سینه تسلیم اولاراق، اونو برازجاندا تهرانین قصر دوستاغینا منتقل اندیر. بورادا صفرخان تجربه لی و مقاومت گؤسترن قدیمی بیر محبوس کیمی، گنج محبوسلارین دایاناغی، اومید اوجاغی و اونلارین مقاومتینده ایلهام منبعینه چئوریلیر.

۱۳۵۲- نجی ایلده ساواک مامورلاری، دوستاقلاردا گنده ن مقاومت مبارزه سینى سیندیرماق اوچون تهرانین و بیر چوخ بویوک شهرلرین دوستاقلارینا هجوم گتیریر. شرایط گرگینله شیر، آنجاق خالقین قهرمان اوغول و قیزلاری نین مبارزه سی بیر آن دا اولسون، دایانمیر.

۱۳۵۴- نجی ایلده صفرخانین، یالنیز آدی دهشت توره دن "کمیته مشترک" ایشکنجه گاهینا منتقل اندیر و اؤز اینامیندان ال گؤتورمه مه یی اوچون ایشکنجه آلتینا آلیرلار. اوندان "توبه" اومورلار. آنجاق کئچمیش بیرمی دوققوز ایلده اولدوغو کیمی، یئنه ده صفرخان قالیب چیخیر و اونون "یوخ" جاوابی جلادلاری ناکام قویور.

۱۳۵۵- نجی ایلده یئنی دن صفرخانین "کمیته مشترک" ایشکنجه گاهینا آپاریب، و اونو آغیر ایشکنجه لر آلتیندا اولمه یه و یا "آریامهر" دن عفو ایسته مک مجبوریتینده قویورلار. آنجاق صفرخانین بیر جاوابی اولور: **یوخ!**

۱۳۵۶- نجی ایلده بین الخالق قیرمیزی خاچ جمعیتیندن بیر گروپ، ایران دوستاقلاریندان گوروش اوچون تهرانا گلیر. ساواک صفرخانی گیزلنسه ده، آنجاق صفرخانین دونیا شهرتی و اونون ایرانین ان قدیم سیاسی محبوسو اولدوغو، ساواکی اونون یثرین بو جمعیتین نماینده لرینه گؤسترمه یه مجبور ائدیر.

۱۳۵۷- نجی ایلین شهریور آییندا، شاهین ۱۷ شهریور قیرغینینا اعتراض اولاراق، صفرخان بیر چوخ محبوسلارلا برابر آجلیق اعلان ائدیر.

نهایت ۱۳۵۷- نجی ایلین آبان آیی نین اوچونده شاهلیق علییه عسین قالدیران خالق، دوستاقلارین قاپیسینی آچیر و اؤز ایگید و قهرمان ائولادلارینی قارا دوستاقلاردان قورتاریر. صفرخان دا بیر سیرا باشقا محبوسلارلا بیرگه ۳۲ ایلدن سونرا ایشیق اوزو گورور و اونا چوخ غریبه گلن تهران شهرینده، یگانه ائولادی- قیزی مهین خانیمین ائوینه گتیریلیر، اورادان ایسه آنا یوردو آذربایجانا و قهرمان تبریز شهرینه گئدیر و اورادا مثلی گورونمه ین طمطراقلا، آذربایجانین هر گوشه سیندن تبریزه گلن وطنداشلاری طرفیندن قارشیلانیر.

نهایت شانلی بهمن انقلابی غلبه چالیر، شاهلیق رژیمی دئوریلیر و صفرخانین دا اوزون ایللر اوره یینده قالان آرزولاری چیچکلنمه یه باشلاییر.

بو گون خالقیمیزین فخری، ایران مبارزه تاریخی نین پارلاق اولدوزو صفرخانین شرفلی خاطیره سینی عزیز ساخلاماقلا، یئنه ده داھی پیشهوری نین بو سؤزونو خاطیرلادیریق:

**”کئچمیش انقلابچی لاری ، خالق یولوندا جان وئرلری یاددان چیخاران
بیر میللت، جانباز و فداکار اوغوللار تربیه ائده بیلمز.**

**کئچمیش انقلابچی لاری بو یودوب، قهرمان تانیدا بیلمه ین بیر میللتین
ایچه ریسیندن قهرمانلار چیخماز....”**

آذربایجان ہاشیم ساغ اولسون

چکدین قیلنجینی قینیندان اثرکن،
قیننا قویمادین عؤمرون بویونجا.
دئہ، کیمین الیلہ یوغرولدون صفر!
اوجا باش داغلاردان دایاندین اوجا.

دؤزومو کیملردن اؤیرندین بنلہ؟
زیندانلار اریدی، اریمہ دین سن.
بیلیرم علتی ایتامین اولدو،
الینی بویوننا ساریمادین سن.

آیلاری ایللرہ دویونلہ دیکجه،
باخمادین اطرافین شپہ دی، قاردی.
قارالار یوردونون قارا قارتالی
”نلسون“ دا عزمینہ حسد آپاردی.

ساغ الیندہ باہار، سول الیندہ قیش،
یوللاری قولونا ساریدی گلدی.
او سنی اؤزوندن ووقارلی گؤردو،
تئلینی تئلینہ دارادی گلدی.

جواندین گونشی سئودین، وورولدون،
گوناهدیر دئدیلمر... قفسدیر یثرین.
اوتوز ایکی باهار اؤتدو... سن آزاد
یئنه ده ووقارین دریندن- درین.

روزگار مؤحنتین آلدین چییننه
اوزو آغ یاشادین، صفرخان اولدون.
اوگون کی قوشولدون ابدیته،
یئنی دن دوغولوب قهرمان اولدون.

نه دیر بو ازدهام، نه دیر بو غوغا؟!
سانکی بیر اوردونون مغرور سسی دیر
دئدیلمر فیرقهنین ایگید اوغلونون-
الوداع مارشی نین ترانه سی دیر.

دیوارا سؤیکه نن آرخاسیز قالار،
اوچولسا، اومیدی اوندان گئن دوشر.
سن داغا سؤیکندین بابکیم کیمی
بوزدون دوداغینی اویاناندا شر.

۱. آلاو

هوندور داغ

داغلار کیمی ایلمه ین
سن بیر ائلین ووقاریسان.
طوفانلارا باش قالدیران
قیشلار قووان باهار یسان.

دوشمنلری سوسدور ماغا
کولکسن سن، یورانسان سن.
پهلوی نین، استبدادین
دوستاقلارین یورانسان سن.

اودلار آلولار یوردونون
بیر وفالی بالاسی سان.
اینسانلیغین، آزادلیغین
آچیلما یان قالاسی سان.

مرد دوغولدون ائلین کیمی
کور اولمادی ائل او جاغی.
سار سیلما یان عزمین سنین
خاطیر لایار هوندور داغی.

بوردان بیر آتلی کئچدی...

کورہی

زولاق- زولاق.

اورہی

زولاق- زولاق.

گنجه سی آہ،

گوندوزو آہ،

اربابلارین دونیاسیندا

رعیت لیک بؤیوک گوناہ!

اوجا داغ باشیندا

بیر آت کیشنه دی...

اسدی

داغدان

داغا بو سس.

آخدی

بولاقدان

بولاغا.

چاتدی

قولاغدان

قولاغا

بو خبر:

- بوردان بیر آتلی کئچدی

آدی صفر!

توفنگی نین نعره سیندن

زاغ-زاغ اسدی سارا یلار...

یاخالاندی...

آیری دوشدو

سیلاحیندان،

آتیندان.

تک بئش آددیم بئله گئتدی

قالباق دووار!

تک اوچ آددیمدا بئله...

آزاد اینسان

بو دار قفس!

یل هئیکلی یئرلشسه ده

سیغماز اولدو سیللولارا

اولو آرزولار.

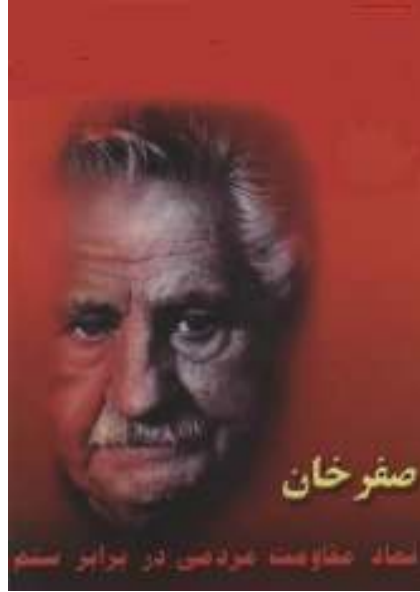
چتین سه ده

قهرمانجا اولوملردن

قهرمانجا یاشاماق!

او ياشادى...
اونوتمادى ايلقاريني،
اۆلكە- اۆلكە قاناد آچدى
دايانشى،
شهرتى.
اۆز عۆمرونو
تكك اوتاقتا
او بير دونيا ياشادى.
گۆيدن اوچ آلما دوشدو...
ديللرده قالدى آدى.
هله بلکه آنالاردا
ائىل اوغلوئا
باياتى سۆيلهدى:
“بوردان بير آتلى كنجىدى
آتىن اويناتدى، كنجىدى
آى كىمى شفق ساچدى
گون كىمى باتدى، كنجىدى.”

صفرخانین ابدی خاطرہ سینہ عشق اولسون

یابین قیزمار گونلرینده خوزستانین گنیش دوزلرینه یولون دوشرسه، اورادا - بورادا تکدن بیر هوندور بویلو ، قول لو - بودا قلی نهنگ آغاج لار گورسن. "کنار konar" آدیلا آدلانان بو آغاجلار گوم- گوی ، طراوتلی یارپاقلاریلا سنی اؤزونه ساری چکه چکه. گنیش کؤلگه سینده سیغیندیراجاق سنی. سرینلی ییندن باریندیراجاق و روحونو ، جیسمینی اوخشایاجاقدیر.

بو آغاجلار زامان - زامان منی دوشوندوروب : بیر حالدا کی باشقا آغاجلار ایستی نین شیدتیندن دیز چؤکور، یارپاقلارین سارالیدی، گونشین آیاغینا تۆکور، بو آغاج یاندیریجی گونشین قاباغیندا نئجه دایانیر؟! اؤزو سوسوزلوقدان، قیزمارلیغدان یانا - یانا ، گوم - گوی یارپاقلارینی قوروماقلا اؤز قوینوندا ایستی دن اوسانمیش کیمسه لره سیغیناجاق ، دینجه له جکک یثری یارادیر؟! ائله بونا گوره ده اولو روحلو ، جانلان دیریجی

نادیر انسانلارین آدی چکیلنده ایستر- ایستہمز بو آعاجلار منیم گؤزومون اؤنونده جانلایر. " صفر خان " بئله بیر نادیر اینسانلاردان ایدی. آمما صفرخان تکجه قیزمار چوللرین سیغیناجاغی اولمادی . او شاختالی ، چووغونلو چاغلاردا یانار اوجاق ، قارنلیق گئجهلرده ایشیقلی مایاق اولدو، اوتوزونجو ، قیرخینجی و اللینجی ایللرده ار ایگیتلره یئنیلمز دایاغ اولدو . اولا بیلسین کی او ایللر سنین خاطریندن پوزولموش اولا ، یادا او ایللری سن کؤکوندن گؤرمه‌میش اولاسان . بس گله‌سنمی او قانلی - قادالی ایللری آذربایجان شاعیری نین ایفاده‌سینده بیر داها خاطر لایاق:

گئجه دیر.
قارا قیش بیر گئجه دیر.
سازاق ایسه ،
اوغولدویا- اوغولدویا ،
تنلی گراف تنل لربین سسلندیرمکده دیر.
مئشه ده ،
اونون اسمہ سیندن سینان بوداقلارین
سینفونیا سی ،
نه جان سیخیجی ،
نه غملی دیر ،
لاپ دینمز بیر گئجه دیر.
قوجونورسان ! قوجونورسان !
اولمایا
سن ده ،
" من یوخ ! " دئیہ دالا چکینیرسن !؟
دالدا یئردن ایشیق دوشمز ،
ان قارنلیق گئجه لره.

ايشىق ،

قانلى خنجرىن آغيزىندان آخار

قارا گنجه لره .

ايشقى ساچىن !

ايشقى ساچىلار .

دان يىرى سو كولر

ايشقى ساچىلار

ايشقى ساچىلار.

بو شعرىن سون بندى سانكى صفر خانىن اوز آغيزىندان دئىلىب. اوتوز ايلدن آرتىق اوزونه مخصوص يول اىلا دۇيوشن، “ يوخ ” سۇزونو دوستاقلار آغيزىندا بىر شعارا چئورن، قازامات ايچره دوستاقلارا سىرداش ، دىشارىدا ايسه دويوشچولره يول يولداشى اولان صفر خان ، زامان - زامان سىناقلاردان باشى اوچا چىخدىقدا، اوز متانتلى داورانىشى لا ايگىتلىرى دايانىشا چاغىردى. قفسده قالمىش اصلان كىمى مفتىللىرى جايناقلايلاق، باغىر - باغىر آزادلىغى باغىردى.

ائل سوزودور “ درد بىر اولسا چكمه يه نه وار .” ايل لر بويو عائله سىندن خبر سىز، هئچ بىر گۇروشچوسو اولمادان ، بىرجه قىزى نىن اوزونه حسرت ، او زىندانان بو زىندانان ، او ايشكنجه گاهدان بو ايشكنجه گاهها چكىلمه بىر ياندا قالسىن، يوزلر ايگىت ارىن، سئودالى اينسانىن، وطنداشلارى نىن، مسلكداشلارى نىن بىرم - بىرم دۇزولمز ايشكنجه لره ، خىفقتلره معروض قالماسىنى، شاللاق آلتىندا ازىلىب، بند اوزونو دىزىن - دىزىن سورونمه سىنى، ... مىنلرجه بئله دهشتلى ماجرالارىن شاهىدى اولماق، اونون اوزونون ايشكنجه اولماسىندان قات - قات آرتىق سارسىلدىجى اولما بىلردى. بىر اينساندان نه قدهر طاقت اومماق اولارمىش؟ نئچه لرى ايله ويدالاشىب گوره سن بو آدام ؟ آيلار، ايل لر بويو زىندان شرايطىنده بىر ليكده ياشادىغىن، دئىمىنه ، دورومونا، دويغو- دوشونجه سىنه ايسىنىشدى بىن بىر آداملا بىردن - بىره آيرىلماغىن ، تنهالىغا، يالقىزلىغا دالمانىن چتىنلىسىنى بئله آيرىلغىلار اوغرامىشلاردان سوروش! و نه قدهر

دۆزولمزدير كى بو بويونونا ساريلديغين آدمى گولله لئمه مئيدانينا يولا سالاسان، اونون سون باخيشيني، سون سۆزلريني و ... نه تهر يا ديرغايا جاقسان؟! عؤمور بويو اونلار يلا ياشايا جاقسان سن؟! بو يارا زامان - زامان اورهي نين باشيندا قوور ائده جك. هر بهانه ايله دئشيله جك، سيخا جاق جاينا غيندا سنى.

بیر اینساندان نه قدهر طاقت اومماق اولار ميش؟ صفر خانين بويونونا ساريليب، ويدالاشيب گولله لئمه مئيدانينا يولا سالديغي ارلرين هانسيندان دئيم من؟! بيري بيريندن داها ايگيت، بيري بيريندن داها شرفلي، داها ايناملي عاشيق اينسانلارين هانسيندان دانيشيم من؟! بو فير قته، بو دهشته نئجه دؤزدو او؟!...

آمما گوردوك كى دؤزدو، دا ياندى او، سيلديريم قايا كيمي سينه گريب، "يوخ" دئهر ك ساختانى، چووغونو سارسيتدى، "ايشكنجه گاهلار فاتحي" عنوانيني قازاندى و نهايت اسطوره يه چئوريلدى صفر خان.

خالق "صفر خان" لارى اسطوره يه چئويمه سين نئيله سين؟ ساپى اؤزوندن اولان بالتا يلا كؤكو قيريلان بير ميللت اؤز صداقتلى اوغوللارينا نيه گونمه سين؟ دؤنه - دؤنه آرخاسيندان خنجرله ن بير خالق نه ايچون اونا اينسانا لاييق ياشايشى آزريلانين قدريني بيلمه سين؟ بو ميللت يوزلرجه "صفر خان" لار دوغوب، بسله ييب، ههله ده دوغاجاق، ههله ده بسله ييب ياشاداجاق. چونكو صفر خانى "صفر خان" ائده ن دوروم ههله ده ياشاير. شاعير سحر دئميشكن:

چكر ههله سون سحرين آچيلماسى.....

آمما ندنسه بير سووال دا ييما منى دوشوندورور: گوره سن "صفر خان" لار تكجه قهرمانلىق عنوانين داشيماغا بئله بير تضيقاتا قاتلاشديلار، يوخسا باشقا بير سئودا باشلاريندا واريميش اونلارين؟!

صفر خان ايران تاريخى بويو دوغولوب، بسلميش نادير قهرمانلاردان ايدى كى شهادت فخرينه ناييل اولمادان، اؤز ديريليينده خالقين معنوى حمايه سين و درين حؤرمتين قازاندى، آمما اونون عؤمرونون سون گونلرينده اونونلا اوتور - دور ائله ين آداملارين

دندیینه گۆره، صفرخانین هنج بیر زامان اوزو گولمه دی . کئچمیشینه ذره جه قدهر اؤیونمه دن، تکی اؤز متانتی آغیرلیقدا حسرتی ، نیسگیلی داشییا- داشییا بو دونیادان کؤچدو.

منجه شهید اولان قهرمانلاریمیزین چوخوسو ایسه سون لحظه لرینده بئله بیر احوال- روحیه دیمیشلر. اونلار اور کلرینده قالاق- قالاق نیسگیل، گوزلرینده ایسه گله جه یه شعله چکن اومیدایله ابدیته قووشوبلار.

بونون سببی البته بللی دیر. اونلار اوز ایستک لرینه چاتمادیلار، باشلارینداکی سئودانی دوغرولدا بیلمه دیر، نه اوچون؟ بونو دوشونمه لی بییک و عینی حالدا بیر باشقا سووالدا جاواب وئرمه لی بییک : هاچانادک بو میللت قهرمان دوغوب ، بسله یه جک و اونلاری مئیدانا یوللایاجاق و بوتون آرزوی - ایستک لری نین دوغرولتماسینی اونلاردان اوماجاق؟ هاچانادک ... ؟

بونونلا بئله بیز بوتون قهرمانلاریمیزین عزیز خاطیره سین اوره بییمیزین ان درین قاتلاریندا یاشاداجغیق و اونلارین شرفلی یاشایشینا باش ایه جه بییک. عشق اولسون او اینسانلارا کی یاشادیلار، آما یاشایشا یئیلمه دیلر ، زمانه یه اییلمه دیلر.

۱- سیدر آغاجی

۲. بو شعری اللینجی ایل لرین اوللرینده شاه زیندانلاریندا ایشکنجه آلتیندا اولان بیر آذربایجانلی ایگیدین آغیزیندا انشیتیمیشم. او بو شعری قوشانین آدین منه دئمه دی . نه بلیم بلکه ده اوزونون شعری ایمیش ، یوخسا باشقاسینین، آنجاق تکجه شعری منه اوخودو. سونرالار من بو شعری نه بیر یئرده اوخودوم ، نه انشیتدیم . بونا گوره ده، انله اونو انشیتدیگیم کیمی گنیرمیشم. حتی بیر ایکی سؤزون یانلیش اولماسینا احتمال وئردیکده، ال وورمادان، اونو بیر امانت کیمی سیزه چاتدیریرام. - ن . ن

سہراب طاہر

اوتوز ایل زنداندا

اوجا زندان دیوارلاری

سواق- سواق قویوب دوشدو.

نئچه- نئچه دمیر قایی

قاییلارین سایی دوشدو.

سن داش اولدون اييلمه دين،
سيمنت اولدون تو كولمه دين،
قالا اولدون سؤ كولمه دين.

سن زامانين آجيغينا آلچالمادين،
سن زامانين آجيغينا قوجالمادين.
سنى عوض ائده بيلمز ايشده، گوجده
فرانسه دان گتيريلن ژنراتورلار،
سنى عوض ائده بيلمز دؤيوشلرده
نيويور كدن گتيريلن تانكلار، توپلار.
بونا گورا

سيلاحداكي دمير كيمي
يئيلمير سن،

بونا گورا هر سويوقدا چاتدامير سان،
هر ايستى ده اييلمير سن.
اوتوز دؤزوم قالا چالى
قالدير ميسان بو طوفاندا
اوتوز كولونگك ائندير ميسن
زندانلارين ديب داشينا.
اوتوز زندان آغيرليغي
قالاميسان اوز ياشينا

صفر! تنہا قالمامیسان
الری نین گوجو بیزیک،
یومروغونون گوجو بیزیک،
زندانلاری ویران قویان
قرار بیزیک
اؤلچو بیزیک.

آی خالقیمین افتخاری
آذربایجان نهضتی نین یادگاری!
اوتوز اوچ ایل بوندان قابق
اؤز انقلاب قدرتیله
آچدین باغلی قاپیلاری، قانادلاری.
سن شادلیغا تبدیل ائتدین
میلیون، میلیون فریادلاری.
سن انقلاب قدرتیله
باغیشلادین گؤزو قانلی جلالاری.

سن یول چکدین، سو گتیردین
سن ائو تیکدین، گول بیتیردین.
اوتوز ایلده، سن تیکه نی،
سن چکه نی
ویران قویدو ظلمکارلار.
اوتوز ایلده سن اکه نی

تالان ائندی ظولمکارلار.

اوتوز ایلده ۵۰۰ مین ایل -
حبس جزاسی چکن خالقین،
سیلاحلارین نامردلرین
قوللارینی بوکوب خالقین،
اوتوز ایلده یوزمین نفر
ناکام شهید وئریب خالقین.
چتین ایشه، آغیر ایشه
بیز سنینله بیر گئدیریک
انقلابی عزم ایسته ین بیر گؤروشه.
اوتوز میلیون آت گوجو وار قوللاریندا
اوتوز میلیون اینسان کئچیب یوللاریندان.
اوتوز میلیون آت گوجو ایله ایشله ییریک بیز هله ده،
قورخماییریق نه اؤلومدن،
نه قورخودان، نه هده دن.
اوتوز میلیون آت گوجو ایله
چکه جه بیگ آرخامیز جا مملکتی،
بیز داشی ییب وئره جه بیگ
انسانلارا منزل - منزل سعادت.

جو مرد اوغول

اود يوردوندا عرصه يثيب
دؤيولدو كجه جيلالاندى.
استقامت جرگه سينده
داغ تك دوران صفرخاندى.

اولو بابك ساياغيندا
خالقين سئويب، سئويلر كن
مسلكىندن ال چكمه ييب
دئدى هر آن: حاقلى يام من.

شانلى آذر اؤلكه سينده
جو مرد اوغول تۇرنميشدى.
دؤنمزيلىيى حياتيندا
نسىمى دن اؤيرنميشدى.

حاق يولوندا آند ايچميشدى
سارسيلمادى بير آنلىق دا.
قوچ نبى تك كئچدى جاندا
شهامتله قارانليغدا.

اوتوز اوچ ايل قازاماتدا

سارسىلتىدى قان تۆكنلىرى.
سوسماياركن آلقىشلادى
ظولمون باغرىن سۆكنلىرى.

غۇيرە تىنە احسن دئىير
اۆلكەلردە هر بىر اينسان.
تارىخلردە ثبت اولونوب
ياشاياچاق زامان-زامان.

اينامىنا حئيران قاليب
اينسانلارى بو دونيانين.
شرفينه آند ايچەجك
اونودولماز صفرخانين.

حياتىنى ديشسەدە
ابدى ليك قالاچاقدير.
حاققا دوغرو آددىم آتان
اوندان ايلهام آلاچاقدير.

ھاردا وارسا بىر قلمداش
اۆلمز دئىير دۆنە-دۆنە.
مىن-مىن قلم گۆز ياشى لا
نغمە قوشور دۆزومونە.

اندھریک

دریانی چالخالایب دالغالی طوفان اندھریک،
 آلوو آلدیقدا گونشدن اونو تابان اندھریک.
 قالخاراق ائل داغینا قیی ووراریق ائلدن ائلہ،
 بیر اولوب سئل کیمی بیز، دونیانی حئیران اندھریک.
 چکھریک ائل غمینی گر اولا غملر اوجا داغ،
 لازیم اولسا وطنہ جانلاری قوربان اندھریک.
 قالخاریق آت بئلینہ، قوچ نبی تک های باساریق،
 خالقفلاردان گوج آلیب محبسی ویران اندھریک.
 پوزاریق حؤکمونو ائل نامینہ حاکیم اولانین
 چالپایاق ایشچی لری داور دؤوران اندھریک.
 بیز صفر تک یاشایب، یول آچاریق زیروہ لره،
 دوشمانی باسماق اوچون هر یثری مئیدان اندھریک.
 اوتوز ایل دوستاق اولان مرد صفرہ سؤز قوشاراق
 "علیا" نین شعرینی ده صاحب عنوان اندھریک.

زمانہ

کور اوغلونون میصریسی

قینیندا پاسلاناندان،

نی نین آینالیسی

دو واردان آسلاناندان

دارا چکیلدی قوچلوق،

گوئلہ لندی قوچاقلیق.

اوجالدی "حمزه" بویو

اوجالدی "ایبیش" بویو

قوللو قچولوق

آلچاقلیق.

احد آیلاقلی

اینام

بیر قارائلیق گنجہده
بیر آنادان دوغولدوق:
گوندوزوموز گونشسيز،
آيسيز اولدو گنجہميز.
دومانلیقدا، توستوده
نفس آلیب، بوغولدوق.
دئدیك اولسون گونشدن
بختیمیزه پای بیزیم،
سینه میزده هر زامان
شعله لندی آی بیزیم.
ایسته دیلر
بیز حؤکمن
گؤیده داناق گونشی،
اینانمادیق حیاتین وارلیغینا گونشسيز.
بو اینامین اوجوندان
گنجہ - گوندوز قینانندیق.
اینانمادیق
قارائلیق ابدی دیر جاهاندا،
قلبیمیزده شام قدهر
گونشه بیز اینانندیق.

هئچ اؤلرمی قهرمانلار!؟

ائلمین، اؤلکه مین قهرمان اوغلو
راحتات یات ابدی یاتاغیندا سن.
شرفله یاشادین، شرفله اؤلدون
آدینا فخر اندیر بو آنا وطن.

آدینا یاپیشماز هئچ جوره لکه،
آینا تک دورودور، بیللور تک پارلاق.
افتخار ائده جک ایگید اوغلونا
نه قدهر دیری دیر بو ائل، بو اویماق.

سن وطن اوغلویدون اودور کی اولدو-
ابدی یاتاغین وطن تورپاغی.
یاد اؤلکه، یاد تورپاق چکدی کامینا
اؤز ائلین - اوباسین ساتان مایماغی.

دئمه یین هئچ زامان صفرخان اؤلدو
دیریدیر، یاشاییر ائل اوره یینده.
اوتوز ایل بیر ائلین گیزلی دردینی
مردلیکله داشییب اؤز کوره یینده.

مرد آدی دیلرده دستان اولاجاق
نه قدر دیریدیر بوائل، بو میللت.
عاشیقلا شاینده ماہنی قوشاجاق
شاعرلر شعرلہ ائده جک حورمت.

آذربایجان اوغلو

گزیردیم بیر اینسان
یونولموش ووقاردان
شریف، پاک و جدان
دئیم تازه نسله
باخیب اؤیرن اوندان!

سوروشدوم جاهاندان،
مکاندان، زاماندان
و هر قهرماندان،
اٹشیتدیم صفرخان.

او خالق دایاندی
وفایه ایشاندی
دایاندی، دایاندی
بو فخری قازاندی.
اونا ایدی زیندان
اوین و برازجان،
اودور فخر ایران
سهند و ساوالان
دماوند و الوند

عجب شیر و شیشوان.

او ستار، باقر،
خیابانی دیر او،
و مشروطہ نین حؤ کمی - فرمانی دیر او،
مبارزلرین جانی، ایمانی دیر او،
ائلین حؤرمتی، شوکت و شانی دیر او،
ظفر مولکونون شاہی، سلطانی دیر او،
"آذربایجانین اوغلو" عنوانی دیر او.

او شیردیر، او آصلان
لقب لر آلیب دیر "فیدل"، "ماندلا" دان
اونو تعریف ائتمیش "عموی" و "پیمان".
اودور عزم و ہمت،
اودور کان غنیرت،
اصالت، نجابت،
شرافت، صداقت،
جسارت، شہامت اونونلا نمایان
صفرخان
صفرخان!

ائل قهرمانی

دیشدی دونیاسین بؤیوک بیر اینسان
پولاد ایراده لی قوجا پهلوان،
ائلر قهرمانی صفر قهرمان
شرفلی عؤمرونو چاتدیریب باشا
آدی ستارخان لایازیلدی قوشا.

ماراغا، اردبیل، تبریز، شیشاوان،
ساراب، اورومیه، میانا، زنجان،
بندرعباس، شیراز، تهران، برازجان،
هر یئر کی صفرین ایاغی چاتیب
او یترده سورگونده، زینداندا یاتیب.

صفرخان کیم دیر، نجه یاشادی؟
ندن ازبر اولدو دیلرده آدی،
او دیزه چؤکدوردو ظالم جلا دی،
شاهلیق دستگاہینی تیترتدی سسی
اودلو، آلوودور اونون نفه سی.

اونوز اوچ ایل تمام ایشکنجه، زیندان
اونو یوغرولتموشدو سانکی پولاددان،
هر بلا گتیردی باشینا دوشمان
اونون قارشیسیندا دورا بیلمه دی،
اونون ایراده سین قیرا بیلمه دی.

اونون جسارتی، اونون جرعتی،
اونون چؤکمز دیزی، اونون همتی،
شاه گزمه لرینی حئیرتده قویدو
اونلارین جنایت گؤزلرین اویدو.
صفرین داستانی بئله دیر، بئله
گلمز عظمتی یازی یا، دیله.
گره ک تاریخ یازسین، تاریخ سؤیله سین
بئله بیر اینسانین قدرین، قیمتین.

صفرین سفری داغ اولدو بیزه،
بؤیوک ماتم تؤکدو اوره ییمیزه،
تسلیمت سؤیله یکک گره ک تبریزه
سالاملار، سالاملار سنه ای صفر!
یاشا قلیمیمزده، یاشا ای صفر!

صفر خانین حیات سفری

صفر قهرمانیان بیر انسان عؤمرو حبسخانادا قالاندان سونرا بو دونیادان کؤچدو. ملت لرین تاریخینده و اونلارین درین کولتور و معنوی حیاتلاریندا بیر نشانه لر، کدلار وار کی تاریخ بویو دیللمده ازبر اولوب، ابدی قالاجاقدیر. زامانین کئچمه سی و دؤورانین دیشمه سی بو نشانه لری میللتلرین تاریخی صحیفه لریندن سیله بیلمز. هر میللتین کیملییی ، وارلیغی ، هویتی و کاراکترلرین بو نشانه لرله تانیماق دا اولای بیلر. صفر بو سیرادا آذربایجان تاریخیمیزده بیر نشانه دیر.

صفر خان ایران آذربایجانین بیر بؤیوک قهرمان اوغلو اولاراق، گنج ایکن ظولمکار اربابلار و فتودالارلا مبارزه یه باشلادی. صفر خان آذربایجان خالقینین نشانه سی اولاراق، میللتیمیزین دیلین، شرفین، وارلیغین و تاریخین ۳۲ ایل شاه رژیمینین حبسخانا لاریندا قورویوب، ساخلادی. او بیر بایراق کیمی هر بیر زامان هاوالانیب، دایانغلی، قدرتلی و محبتلی بیر انسان کیمی منلر آزادلیق یولون گئندلره بایراقدار اولدو. صفر خانین آدی آذربایجان تاریخی، کولتوری و مدنیتینده بابک، ستارخان، خیابانی و باشقالاری کیمی حک اولونوب یاشیاجاقدیر.

صفر خان بیر آیکان کیمی میللتیمیزین سسین، آرزولارین و اونون ظولمه قارشلی مجادله ایده آللارین ترنم اندیر. ۳۲ ایل سورگونلر، ایشکنجه لر، دوستاقلاردان سونرا، صفر خان تهرانی اوین حبسخاناسیندان آزاد اولدو و دوستلارینین چیینلری اوستونده چوخ حؤرمته قارشیلانندی.

اونون سنویملی آذری دیلی، انسان کاراکترلری، متانت و دؤزومو افسانه لرده قید اولمالیدیر.

صفر خانین عؤمور سفری و حیات یوللاری بوتون ظولم آلتیندا قالان مولتی کالچیر (نئچه مدنیتلی) اولکده لرده بیر سیمبل اولای بیلر.

صفر خانین ایده آللارین آذربایجانین گلہ جکک نسیل لری دیرلندیره جکک . معاصر شاعریمیز نه گؤزهل بو ایده آلاری سؤیله میشدیر:

کاش کدر آلمایا یئر کوره سینی
انسانلار غصه یه دولما یا بئله
هامی سؤگی دئییب سؤگی ائشیده
داغلی بیر اوره کده اولمایا بئله
هر باخیش، هر دوداق، هر دیل، هر آغیز
پایینی سئوینجله داشییا بیله.....

(علیرضا میانالی)

آذربایجانین ضیالی لاری و باشقا عدالت پرور و صلح سئون وطنداشلاریمیز اونون تورپاغا تاپشیرما مراسیمینده اشتراک ائدیپ و حاضر اولدولار. یوزلرجه توپلاتتی، چیخیش و مجلس بو ایلهام وئرهن انسانین حاقیندا تشکیل وئریلدی و یازیلار یازیلدی. سؤزومون سونوندا بونا اشاره ائدیم کی صفر خان حاقیندا لازم اولان تدبیرلر و اونا لاییق خدمتله عمله گلمه دی. یالانچی ایرانچیلار و اوقتی غنیمت بیلیب، صفر خاننی وفات ائندن سونرا دا راحت بوراخماییب، اونا تهمت وورورلار. هر حالدا، سعادت و آزادلیق اولدوزو وطنیمیزده دوغان زامان صفر خانین آدی و اونون کارسماتیک کاراکتری، داها دیلره دوشوب و ائللر ایچینده یاییلاجاق. روحو شاد و آدی ابدی قالسین.

آتا

صفر خانین قیزی نین دیلیندن

دومان کئچیر اوره بیمدن
گونش اولوب ساچیر آتام.
آلقیشلا بیر اونو وطن
الرده گول آچیر آتام.
گونش اولوب ساچیر آتام

سوردی آنا تورباغی
قازامات اولدو یاتاغی
قلینده کی ائل چیراغی
یانار مشعل ائتدی آتام
گونش یولون گئتدی آتام.

های وورانا او سس ایدی
توپ- توفنگین گوللہ سی دی.
بابالارین نفہ سی دی
ستارخانا قارداش آتام
حیدرخانا یولداس آتام.

آلشیدی آذر اودونا
فخر ائله دی ایران اونا.
باغلانندی اودلار یوردونا
سینہ سی اولدوزلو آتام
گونشلی، گوندوزلو آتام.

گیزی قالدی سیرری، سوزو
ائل ایچینده آغ دی اوزو.
۱۱ مین گنجہ، گوندوزو-
دیزہ چؤکدوردو مرد آتام
شاهلارا اولدو درد آتام.

اوغول اولدو خالقا، ائله
آدی دوشدو دیلدن، دیله.
قاتلاشسادا مین نیسگیله
باشی اوجا قالدی آتام
ظفر مارشین چالدی آتام.

م.ح. صفورا

چینار

سکسان یوخ،
سککیزمین ایلیک

چیناردی صفرخان.

یئرین یئددینجی قاتلاریندا

قات - قات دویون سالیب

کوتوک لری.

بویلاتیب بینئوره سینده

سهند ایله ساوالان.

کولگه سالیب

آلاداغدا، کامتالدا

بوداقلاری.

قاردا، بوراندا

سیلدیریملی یوللاردا

باغلامادی اونون یولون.

قوودوردو دوستاقد،

داشلی - قوملو یوللاردا

گونشه ساری

سربست آرزولارین.

سکسان یوخ،

سککیزمین ایلیک

چیناردی صفرخان.

خان قیاسی

داغلارا آداشلیق
ایندی معناسی بو.
یولداشلیق آنلامیندا
سونو گورونمه یین یوللارا چیخدیقدا،
زندان معناسیندا
و دایانیشما.
اؤز گورلوکده
آدی نین
یوزلر آنلامیندان بیر یسی.
سن
دونیاتین باشی اوزه رینده
یئلله نن یئلکن ،
و داش کیمی آغیر کؤلگن
زندانلاری اسدیرن سئویلم.
محرم قالدین عؤمور بویو
منه و منیمکی لره.
اوجا توتدون یاساق دیلیمی ،
یاشادین و یاشاتدین -
اؤزو بؤیو کلویونده اولو خالقیمی .

باش ساغلیغی

اور کلردہ چن وار ،
کۆنوللردہ دومان .
و ماوی گۆیون یاناغیندان،
آخیر قان .

انسانلار قاریشیپ -
عظمت دیزینین
تلاطملی دالغارینا ،
و گور سسلرله
آلقیش دئیرلر
آذربایجان دیارینا .

گئندی صفرخان ...
اوره یی نین حرارتین،
نفه سی نین عطرین -
یوموروقلارا تاپشیردی او بؤیوک اینسان.
گئندی ...
گئندی صفرخان،
باشین ساغ اولسون آذربایجان .

یوخو

بیر الیمده اوراق،
بیر الیمده بیر دسته ساری سونبول،
گؤز باخدیقجا قیزیل تارلا.
سئوینجله تر قاریشیب یاناقلاریمما،
توز یاندیریر بوغازیمی
آنجاق سوزور ماہنی لاریم دوداقلاریمما.

بیر سس گلیر
آتلی سسی...
باش قووزاییب من باخاندا
ساتاشیری گؤزلریمه خان قامچیسی،
خان ہشیکلی،
خان نیکیٹی آت اوستونده.

اوراق دوشور اللریمدن
ساری سونبول دنه لری دن- دن اولوب
الہنیری تورپاق اوستہ.
قانلی قامچی ایستیر بوکسون دیزلریمی
من قورخورام، دایانیرام لالار کیمی.

یئنه بیر سس ائشیدیرم،
یئنی بیر سس ائشیدیرم.
اوزاقلاردان، داغ باشیندان
گونش دوغان اولو داغدان سس گلیری،
من باخیرام:

دایانیدیر آغ آت اوسته باشقا بیر "خان"
بو خان بیزیم صفرخان دیر!
بو خان بیزیم قهرمان دیر!
کوراوغلو تک

نعره سیندن تیتره شیرلر اوجا داغلار:

- آهای!

آهای!

آهای ممد! قورخما دایان،

قورخما گلدیم، دایان گلدیم.

آت کیشنه ییر،

داغ کیشنه ییر.

خان قامچسی دوشور یئره....

سحر اولوب

اویانیریق بیز یوخودان.

رحیم رئیس نیا

تاریخ سیناقیندان چیخان قہرمان

تاریخ، قہرمانلارین آغیر سیناقدان کئچیرمکله، یتیشدیریر. رستم اولماغا هفت خواندان کئچمک، بولاد اولماغا، اودا دؤزمک گرک دیر.

خالق قہرمانلارین خالق لار یارادیر، یاشادیر؛ اونلارا ایلہام و گوج باغیشلایر، اونلاردان ایلہام و گوج آلیر.

بؤیوک قہرمانلار، بؤیوک خالق لارین، یوکسک معنیاتا، مدنیتہ، اولو ایده آلارا، انسانی سجه لره مالک اولان خالق لارین ائولادلاریدیرلار.

دئیرلر قہرمانلار اؤز محیط لری نین یارادیلیمیشی، یتیشدیرمه لری دیرلر. بیر محیطده کی عدالت سزلیک، زوربالیق و قانونسوزلوق، حیاتی دؤزولمز بیر جہنمه چؤیریر، اورادا ظلمہ، ظلمتہ قارشى مبارزه ده، ایستر- ایستہ مز یولون تاپیب، فورمالاشاجاق و هر حالدا اؤز قہرمانلارین دا یاراداجاقدیر. نئجه کی مشروطہ حرکتی سونوندا، استبدادا قارشى بیر وولکان کیمی پاتلاق وئیر، اؤزونه یول آچیر و او یولدا مینلر و اون مینلر مبارز قلمہ و سیلاھا ساریلیر و دؤیوش میدانینا آتیلیرلار و اونلارین آراسیندان، خالقین باغربندان قہرمانلاردا باش قالدیریر کی باشدا گلنلری ده ستارخان دیر. او بؤیوک قہرمان آلچاق کؤنوللوکله اؤزون، نئجه دئیم، ملتین ایتی آدلاندیریردی و دئیردی کی نہایت بودور کی بلکه بیر اصیل ایتایمیشم کی قاباغا دوشموشم.

او تهراند اگوروشونه گلنلره و ستایشچیلرینه تواضع کارلیقلا بئله دئیر:

" بنده بیر خدمت ائتمیشم سه، ملتین یاردیمی ایله ائتمیشم، یوخسا بیر الدن کی سس چیخماز. قدرشناسلیغی آذربایجان خالقیندان گره ک ائتمک، نه ستار قارا داغلی دان. منیم بیر افتخاریم وارسا، بو دور کی ملتین خادیمی اولموشام و بوتون بو موقیتلر آذربایجان ایگیٹ گنجلری نین فداکارلیقلاری سایه سینده الدهه ائدیلیب دیر ... "

صفر خانین دا سؤزلرینده بئله بیر حال وار:

”مندن چوخ سوروشوبلار کی نئجه دؤزدون، نئجه اوسانمادین و ۳۲ ایل سورن اوزون بیر زامانداکی بیر انسان عؤمرو دور، چورومه دین؟“

بلی، دوزدور، ۳۲ ایل قارائلیق قازاماتلاردا مقاومت گؤسترمک، جیسمی و روحی ایشکنجه لره قاتلانماق، زور بیر ایش دیر ... چوخلاری دا عزیزلری نین آیریلیغینا، آجی حسرتلره، دؤزولمز ایشکنجه لره قاتلانا بیلمه ییب، حیاتا گؤز یومدولار.

اما او کی منی و باشقا زنجیر داشلاریمی هر جور تحقیر و ایشکنجه قارشسی سیندا انقلابی دؤزوم و دایانماغا چاغیریدی، یالنینز اومید ایدی. خالقین ظفرینه اولان اومید و اینام ... سونوندا گؤردوک کی ایران ملتی نئجه اؤز چالیشمالاری ایله ظلم و زوربالیق سارایلارین بئرله یکسان ائتدیلر و دوستاق خانالارین، دمیر دووارلاری نین بیخیلماسی ایله، من ده ۳۲ ایلدن سونرا یولداشلاریملا بیرلیکده آزادلیغا قاووشدوق ...“

سانکی خالق قهرمانلاری نین توپراقلاری بیر یثردن گؤتورولوب. سؤز یوخ کی بودا اونلارین خالقا باغلی لیقلا ریندان دیر.

بیر تورک یازاری دئییدیر کی قهرمانجاسینا اولمه یه حاضر اولمایان، قهرمانجاسینا یاشایا بیلمز. صفرخانین خاطراتی بئله بیر یاشایشین، بئله بیر قهرمانلیغین داستانی دیر. تشکر ائدیریک علی اشرف درویشیان جنابلاریندان کی بو استقامت حماسه سین یازیا چکیلر و اونو هامی اوچون الله ائدیبلر.

یونان اساطیری نین آنته آدلی قهرمانی، آیاغی آناسی اولان یثردن اوزولمه یینجه یئنیلمز ایدی. صفرخانلاردا ائله باغلی لیقلاری ایله، عزمکارلیقلاری ایله دیر کی یئنیلمز لیک ساحه سین، قهرمانلیق سو به سینه یوکسلیبلر.

ناز پرورده تنعم نبرد راه به عشق

عاشقی شیوه رندان بلاکش باشد.

اوجقارلاردا سائریشان بیر اولدوزا وورولمایینجا، گؤیلره اوچماق ممکن دئییل؛ شیرین جانان کئچمه یینجه، فرهاد اولای بیلمز سن.

ناظم حكمت، شيرين- فرهاد داستانى نىن يىنى بىر روایتىن يارادىب. بو روایتده فرهادىن شيرينه اولان سئوگىسى، خالق سئوگىسىنه يوكسلىدىر. بورادا فرهاد، داھا شيرىن يىن وصالىنا چاتماق اوچون دئىيل، بلكه بيستون داغى نىن آرخاسىندا قاينايان بولاغىن حيات وئرىجى سويون سوسوزلوقدان يانان، اينله يىن شهره سارى آخىتماق اوغروندا دىركى بيستونى قازماغا دوام ائدىر و بئله ليكله بىلكلرى او بئويوك عشقندن گوج آلير و اراده سى سينماز اولور؛ اوناگوره ده خالقىن گوزونده بىر همت وئرىجى قهرمانا چئوريلير. ائله كى آنالار اوزاق يئرلردن بالالارىن بيستونا گئيرىرلر تا او همت سىمبولون، او يورولمازلىق و ايگىتلىگ سىمگه سين، اونلارا گؤستمكله روحلارىنا همت جوهرى آشىلاسىنلار و قوللارىندا بو حقيقتى چىنلاتسىنلاركى : كىشى لرىن همتى، داغلارى قالدىرار.

عقل و همت را نىمى دانم كدامىن بهتر است

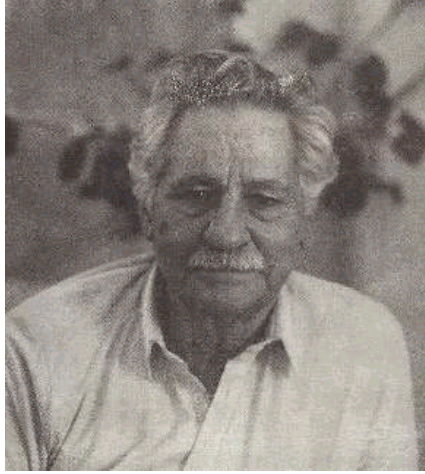
ابن قدر دانم كه همت هرچه كرد از پيش برد

ساغ اولسون گؤركملى رسام، پرويز حبيب پور كى صفرخانى بىر قالا كىمى گؤروب و گؤزلىجه سىنه گؤستريدىر. بو آلتماز قالا نئچه مبارزلر نىسلىنه سيغىناچاق اولوب، اولاجاقدىردا.

بوگون تام ايگىرمى بىر عصر، معروف قوللار عصيانىندان كئچير. قولدارلىق دونياسى يىخىلمىش سادا، اسپارتا كوسون قىلىنجى هله ده كسردن دوشمه يىب، هله ده او قوللار قهرمانى، خئيرله شر گوجلرى آراسىندا گئدن ساواشدا، خئيرخواهلا سىراسىندا ساواشير. بابك ده، كوراوغلودا، ستارخاندا، صفرخاندا اونونلا چىين چىينه دىرلر و ظولمون سنگرلى يىخىلمايىنجا، مبارزه بىتمه يه جك.

بىز بوگون صفرخانى آغىرلاماقلا اونون نجىب سىماسىندا مىنلر گئدىب قالان زنجىر داشلارىنى، حؤرمتله آئىرىق و اونلارىن پارلاق خاطرهلرى نىن اؤنونده ادبله باش اىبيرىك.

یول لار

یول لار... یول لار... یول لار...
فیکیر ایشله دیکجه، گۆز ایشله دیکجه،
نه قدهر گئدیرسن قورتارمیر اونلار.
یول وار کی اینسانی ساپاند داشی تک-
اوجا ذیروه لردن دره یه توللار.
یول دا وار اینسانی درین دره دن-
سعادت قوشو تک زیروه یه یوللار.
یول لار... یول لار... یول لار...
اینسان ایدرا کیندان، دوشونجه سیندن
یول آلا

یارانار

یاشایار اونلار.

ناصر داوران

آندیمیز

ایللر بویو

یغیشدیق چیراغینا،

قیزیشدیق ایستینه.

آدین گلنده حورمته دوردوق.

آدین آندیمیز اولدو.

سندن آلدی قلبیمیز

قووتینی،

سئوینجینی،

اینامینی.

قانیمیز داکی قیرمیز یلیقدا سندن اولدو.

ایللر بویو بئله یاشادیق.

ایللر بویو

داشیدیق سنی چیینلریمیزده،

اسدیردیك سنی

زیره لرده.

ایندی سه اونوتماریق سنی،

ایندی سه آتماریق سنی.

۱۳۵۰

قاپ باجانی دؤیور کولک
دهشتدن دؤیونور اوره ک ،
نئجه آچیم -

ھارا قاچیم .

گؤزلویومو آراییرام -
سیلم تاخام گؤزلریمه ،

قانادلانام سؤزلریمه .

آچام قونام ائل باغینا ،

ساوالانین قوجاغینا .

آیدین سحر سوراغینا .

بیر قیغیلیجیم اود اولام من -

آزادلیغین اوجاغینا .

بیلیرم کی یول گئتمه سم دوناجاغام ،

تریشمه سم ،

كشخورلار يىن آلر يىندە قالا جامام .

آغىر يوك وار كوره يىمدە ،

حيات عشقى دىلە يىمدە :

نە لر ياتىب ،

نە لر آلىب ،

نە لر ساتىب .

كىم لرلە باش باش قاتىب ،

ياشايشىن باغچاسىندان ،

گوالر سولودو شاختاسىندان .

سىنە نى حسرت دارادى ،

سۆزلرىمى درد چولقادى ،

جان بىر قالىب يولداشلارىم :

ھارا گندەر كن آرادى .

“صمد” اكدى :

“بھروز” دىردى

“اوختاىى” يادا سالاركن

يارام يامان كووره لىدى

آمما بو گون داغ دوشونده

سال قاينىن كۆلگە سىندە

يىنى بىر گول داش قوينوندىن

آستا آستا باش قالدىرير ،

عطىر يايان قوخوسوندىن -

حیاتین مارشین چالدیریر .

امما " صفر " :

یوردوموزون قهرمانی ،

ستار خانی - باقر خانی ،

بابکیمین یادگاری .

دیزه چؤکدوردو اؤنوندہ -

روشن سایاق بیئی - خانی ،

بیر آن دیلیندن سالمادی -

اٹل اوبانی :

" یاشاسین آذربایجانى "

کاش گونلرده ، دیل اولایدیم ،

کاش بیر آسن یئل اولایدیم ،

دویونلرده ، ماغارلاردا

کاش سازلاردا تئل اولایدیم ،

کؤنول لردہ ، اورہ کک لردہ ،

خوش نغمہ لی دیلکک لردہ -

چیچک - چیچک گول اولایدیم ،

آزادلیغین باغچاسیندا -

گول آچمامیش سولما یایدیم .

کھر آتلی

بو داغلار اولو داغلار
چشمه لی ، سولو داغلار
بوردا بیر ایگیڈ اولوب
گۆی کیشنر ، بولود آغلار.

اویانیب عصیرلرین داش یوخوسوندان
سییریلیب چیخدی
اوباسی نین قینیندان.

یاراقلاندی
آتاندی
یوللارین سینہ سینده
گونلری تزلویا – تزلویا چاپدی
کھر آتلی.

چاپدی:
باشی نین اوستونده
اولدوزلو ، گونشلی گۆیلر ،
ایاغی نین آلتیندا
تزلانیب اوزانان یوللار ،

چاپدی
کئچدی

كئىچىدلرى ، گدىكلرى
قانلى ، قادالى يوللارنى باغرىنى چاتلاتىدى
كهر آتلى.

چاپدى :
آتى نىن يالىندا
گونلر ايلدى ، دوزلدى
كهر آتلى ايلمهدى .
يوللار جيغىرلانىدى ، ھاجالانىدى
آتلى نىن ايستەيى ، اومىدى پارچالانمادى.

چاپدى :
باشى ھاوالى ، اورەيى سئودالى
گۈزلرىندە آرزولارنى گۈي قورشاغى
سۈزلرىندە سحر شافاقى
اولو داغىن اتەيىنە چاتدى
كهر آتلى.

داغلار داغى - اولو داغ
قار قاباقلى
قايا قوللو اولو داغ
قوجاق آچدى قوجا آتلى
كهرى لە

وداعلاشدی

قیی اوجالدى كیشنرتى دن.

داغ تربندی ، داغ یاریلدى

داش آغنادى !

اولو داغین اته یینده :

قوشا یاتدی

آتلی سیز آت،

آت سیز آتلی.

یولو دوشر اولو داغین اته یینه ائل لرینده

گۆره ن اولار.

اولو داغین آغریسیندان

یئر کیشننه یر،

گۆی آغلایار،

شیمشک چاخار.

او آن یئنه

سیریلیب چیخار :

کیشنرتى دن ، چیغیرتى دان،

ائللرین اوره ك قیننا سیغینیب یاتار

کهر آتلی .

صفرخان گلیر

باجیلار، قارداشلار، عزیز یولداشلار!

سیلین گۆز یاشینی!

سئوینمه مه لی دیر دوشمان،

سینمالی دیر او!

اوزوموز آغ دیر،

آلنیمیز آچیق!...

ائلیمیز بؤیوک اینسانلار بئجرتیمیش،

صفرخانلار بئجرتیمیش!

باشی او جا ائلیمیز

گووه نیر قوچاقلارینا:

قاچاق نبی سینہ،

کور اوغلو سونا،

ستارخانینا،

صفرخانینا.

بیزیم ائل ایگیدلر مسکنی دیر،

بابکلر،

عمواوغلولار،

خیابانی لر،

ارانلی لر وطنی دیر.

خبر وئرين كوراو غلویا!
گوزوموزون ببهیی،
خالقیمیزین چیرپینان اورهیی
خان اوغلانیمیز،
صفرخانیمیز گلیر.
گلیر چنلی بئله قوناق اولا،
گلیر دلره دایاق اولا.

ائشیدرکن بو خبری قوچ کوراو غلو
نعره چکیب دلری هارایلایر،
دلری لر بیغیشیر،
دلری لر پیچیلداشیر؛
گؤیده ایلدیریم شاخیر،
قیرات داغا دیرماشیر!

قوچ کوراو غلو باغیریر:
هایدی دلری لریم!
گوزده، قولاقدا اولون!
چنلی بئله قوناق گلیر،
اولدوزلو دنیز اوغلو
خان گلیر،
صفرخان گلیر!
عومرونو قازاماتدا-
بنده دوشموش اصلان کیمی کئچیرن،

سینمایان،
دوشمانا قان ایچیرن،
دؤنمه یین اینسان گلیر،
قهرمان گلیر!

داردا قالمیش اینسانلارا دایاق اولان،
داغلارلا آیاق اولان،
آزادلیغا، عدالته هایان اولان
خان گلیر
صفرخان گلیر.

سیلین گۆز یاشینی!
باخین!
باخ...ی...ن!
دلی لر صف باغلا ییر.
دمیرچی اوغلو دلی حسن
نیظام وئیر دلی لرین اوردوسونا،
هامی باخیر اونا
خان گلیر
صفرخان گلیر!

آلقیش سسی یئری گؤیو بورویور
قاری ننه گوی قورشاغین
گؤیدن آچیر.

قوچ کوراوغلو
قان قارداشی صفرخانی
قوجاقلائییر!

انتشارات مینا منتشر می کند :

یادمان صفرخان

به کوشش : ائلدار موغانلی

پیشگفتار

درآمدی بر نهضت ملی آذربایجان

حکایت مردی که گفت: نه! (صفرخان از زبان صفرخان) / اعلی اشرف درویشیان

گفتگو با خانواده و نزدیکان صفرخان :

• گفتگو با دختر، داماد و نوه صفرخان ، علی پاینده ، محمدعلی عموی ، بهروز حقی ، محمدعلی فرزانه ، فریبرز رئیس دانا ، مسعود متولی و ...

صفرخان از زبان همزمانش :

• کاک غنی بلوریان ، مرتضی محیط ، فرخ نگهدار ، حسن جعفری ، جمشید طاهری پور ، ناصر رحیم خانی ، یداله خسروشاهی ، عزت مصلی نژاد ، هدایت سلطانزاده ، ماشاله رزمی ، م.ح. صفرورا و ...

در باره صفرخان :

• روزنامه اعتماد ، اصلان پاشا ، حمید دادیزاده ، سهیلا وحدتی ، ج. کسائی ، مقصود پرهیز جوان ، مهدی اصلانی ، فریبرز رئیس دانا ، هرمز ایرانی ، محمد مهرباب ، محمد رضا فرهمند ، رضا رضانی ، نریمان ناظم ، رحیم رئیس نیا و ...

گزارش مراسم تجلیل از صفرخان :

• مراسم تجلیل در تالار حرکت

• بیانیه کمیته برگزاری مراسم تجلیل از صفرخان

• عاشیق‌ها نخوانده برگشتند / گزارش روزنامه توسعه

• قهرمانان همیشه زندانی زمان هستند / مجله گزارش

تجلیل کانون زندانیان سیاسی مسلمان قبل از انقلاب

گزارش مراسم تشییع جنازه و خاکسپاری صفرخان:

سخنرانها: خانم لطفی، علی اشرف درویشیان، دکتر پیمان، دکتر خسرو پارسا، محمدعلی عمویی و ...

اطلاعیه‌ها و بیانیه‌ها:

بیانیه کمیته برگزاری مراسم، خانواده و دوستان آذربایجانی صفرخان، فرقه دمکرات آذربایجان، زندانیان سیاسی رژیم سلطنتی، گروهی از زندانیان سیاسی، مجمع دانشگاهیان آذربایجانی، اتحادیه نهادهای مدنی آذربایجان، رضا براهنی و ...

با یاد و خاطره صفرخان (اشعار):

سیاوش کسرابی، الوند، اصلان، حسین منزوی، محمد خلیلی، ایران باقری، حافظ موسوی، محمود معتقدی، میرزا شهرک، سیامک طاهری، آلاو، حبیب فرشیا، هاشم ترلان، قافلان، مظفر درفشی، بهروز چای اوغلو، م.ح. صفورا، آقازاده علیایی، هادی قاراچای، بهروز مطلبزاده، اصلان پاشا، سهراب طاهر، ممد قاضی، حسن ایلدیریم و ...

مصاحبه‌های صفرخان

مصاحبه با روزنامه کیهان

مصاحبه با نشریه نوید

و...

آلبوم عکس

Minabooks@yahoo.com
eldarmoghanli@yahoo.com

صفرخان اولمزدير

ائللره صادق قالانى ائللر اونوتماز